

Н. Б. Отрешко

Порядок соціальний

ПОРЯДОК СОЦІАЛЬНИЙ — система правил, норм та інститутів, що регулюють поведінку та взаємодію індивідів і груп у суспільстві. П. с. є основою стабільності, узгодженості та передбачуваності у соціальних відносинах, гарантією того, що люди розуміють свої ролі, відповідальність і очікування. Він охоплює різні елементи, закони, звичаї, традиції, цінності та неформальні норми, що зумовлюють поведінку. Це забезпечує структуру, що дозволяє людям жити разом у гармонії, вирішувати конфлікти та співпрацювати для досягнення спільних цілей. П. с. допомагає підтримувати соціальну згуртованість, зменшувати хаос і сприяти відчуттю безпеки та передбачуваності у суспільстві. Його можна підтримувати за допомогою формальних (правові системи та інститути) і неформальних (соціальні норми, звичаї) механізмів. П. с. не обов'язково є фіксованим чи статичним, він може розвиватися та змінюватися з часом, коли суспільства зазнають трансформацій і адаптуються до нових обставин і викликів.

У соціальній теорії розроблено низку пояснень концепції П. с. Функціоналізм розглядає його як результат взаємозалежності та співпраці між різними частинами суспільства. Згідно з цією теорією, соціальні інститути та структури існують для виконання певних функцій і сприяння загальній стабільності суспільства. У теоріях соціального конфлікту, зосереджених на боротьбі за владу та соціальній нерівності як рушійних силах суспільства, П. с. розглядають як здатність панівних груп зберігати свою владу та контролювати ресурси. Теоретики конфлікту підкреслюють, що його можна нав'язати шляхом примусу, репресій і експлуатації, а не консенсусу чи співпраці. Символічний інтеракціонізм підкреслює роль символів, значень і соціальних взаємодій у створенні та підтримці П. с. Згідно з цими поглядами, індивіди конструюють та інтерпретують соціальну реальність через свою взаємодію з іншими. П. с. виникає, коли люди обговорюють спільні проблеми, завдання та беруть участь у спільних діях на основі свого розуміння соціальних символів і ролей. Теорія раціонального вибору припускає, що П. с. — результат раціонального прийняття рішень індивідами. Люди у суспільному житті зважують витрати та вигоди від своїх дій і обирають напрямки, що максимізують їхні власні інтереси. П. с. можна досягнути тоді, коли люди узгоджують свій вибір із суспільними нормами та очікуваннями, щоб уникнути негативних наслідків. Теорія суспільного договору спирається на гіпотезу, що П. с.

виникає внаслідок угоди чи контракту, який передбачає, що люди добровільно відмовляються від деяких свобод і коряться владі в обмін на безпеку та захист своїх прав. Сучасні теорії кидають виклик традиційним уявленням про П. с. і пропонують альтернативні точки зору, що підкреслюють складність соціальних процесів та заохочують до критичного аналізу встановлених соціальних норм і структур. Постмодерністські теорії критикують ідею фіксованого, універсального П. с. і стверджують, що він є фрагментованим, різноманітним і таким, що постійно змінюється; підкреслюють вплив мови, дискурсу та влади на формування соціальних реалій, що впливає на існування численних і суперечливих П. с. Феміністські теорії П. с. досліджують як гендерна нерівність і відносини влади впливають на суспільство. З погляду фемінізму, П. с. формують патріархальні норми, структури та інститути, що зберігають гендерну нерівність. Постструктуралісти стверджують, що П. с. — результат боротьби за владу, де домінуючі дискурси формують і контролюють соціальні значення та практики. Теорія мереж фокусується на зв'язках і відносинах, потоках інформації, що сприяють формуванню та підтримці П. с., вивчають, як він виникає зі складних мереж соціальних взаємодій, а не наперед визначених інститутів чи структур.

Рекомендована література

1. D. Garland. The Culture of Control Crime and Social Order in Contemporary Society. Chicago, 2002;
2. Ch. Cooley. Human Nature and The Social Order. New York, 2010.

Бібліографічний опис:

Порядок соціальний / Н. Б. Отрешко // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2023. – Режим доступу:

<https://esu.com.ua/article-881625>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).